

VODIČ KROZ LABIRINT
EVROPSKE UNIJE:
KAKO ZAGOVARATI

Izdavač: Prava za sve, Sarajevo

Autorice: Jasminka Ajanović i Diana Šehić

Tehnička obrada dokumenta: Samira Salihbegović

Dizajn: Goga Golik

Štampa: Bravo Public Team

Sarajevo, avgust 2016.

Sadržaj

Uvod	5
Zašto vodič	6
O vodiču i kako zagovarati	6
Kontekst	7
1. Nastanak i institucije Evropske unije	8
2. Institucije Evropske unije	10
3. Odnosi između EU i BiH	14
4. Ključni događaji u odnosima BiH i EU	16
5. Podrška i značaj civilnog društva	21
6. Programi Evropske unije / Zajednice	22
7. Instrumenti EU za praćenje napretka u Procesu stabilizacije i pridruživanja zemalja zapadnog Balkana	22
Delegacija Evropske unije u BiH i Kancelarija specijalnog predstavnika Evropske unije (EURS)	25
Literatura	32
Više o koautorici: Jasminka Ajanović	34

Uvod

Bosna i Hercegovina (BiH) sudjeluje u procesu proširenja i potencijalni je kandidat za sticanje punopravnog članstva u Evropskoj uniji (EU). Perspektiva članstva u EU ključni je faktor razvoja i stabilnosti za BiH.

Proces evropskih integracija obuhvata gotovo sve segmente društva. Od suštinskog značaja je da građani prepoznaju koristi koje donosi pridruživanje EU kako bi se osigurala podrška javnosti za provođenje brojnih i zahtjevnih reformi u različitim oblastima na tom putu. Organizacije civilnog društva (OCD) nezaobilazne su u ovom procesu. Uspješno provođenje integracionog procesa zahtijeva zajedničke napore EU i njenih članica, ali i vlada i civilnog društva u zemljama obuhvaćenih procesom proširenja. Uključivanje OCD u proces integracija, uostalom, vrlo je važno i zbog transparentnosti samog procesa.

Značaj saradnje sa civilnim društvom naročito je istaknut uvođenjem člana 11. u Lisabonski ugovor EU u kojem se navodi važnost civilnog dijaloga, kao i uslovljavanje od strane EU za države zapadnog Balkana da podstaknu ovaj dijalog na način da civilno društvo vrši svoju ulogu u ovom procesu i da poveća nivo demokratskog predstavljanja društva.

Član 49. Ugovora o EU definiše da bilo koja država, koja je odlučna u promovisanju principa ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava može aplicirati za članstvo u EU. Snažno civilno društvo ima značajnu ulogu u ostvarenju ovih principa u praksi svake države.

Zbog toga u zemljama koje su obuhvaćene procesom proširenja, kao što je BiH, OCD trebaju imati snažnu ulogu. Ovo je neophodno kako bi se povećala politička odgovornost i podstaklo bolje razumijevanje, ali i praćanje reformi koje se provode u procesu pridruživanja.

Evropska komisija (EK) svake godine objavljuje Državni Izvještaj za BiH i tako pruža informacije o napretku koji je država kandidatkinja za članstvo postigla u ispunjavanju uslova i ciljeva koje je postavila EU, kao i sažetak operativnih mjera koje je potrebno poduzeti. Posljednji ovakav Izvještaj za BiH objavljen je u novembru 2015.

U ovom Izvještaju posebna pažnja posvećena je razvoju civilnog društva u BiH jer je jako i razvijeno civilno društvo ključna komponenta svakog demokratskog sistema i institucije ga trebaju uvažiti. Na žalost, u BiH još nema pomaka ka stvaranju suštinskog i efikasnog dijaloga između organa vlasti na bilo kojem nivou, odnosno ključnih političkih aktera i civilnog društva, posebno u kontekstu procesa pridruživanja.

Sa druge strane, praksa je pokazala da su OCD važan i neovisan izvor različitih informacija za EU, te imaju značajnu ulogu posebno u oblastima u kojima se provode reforme koje su često osjetljive u političkom smislu.

Osiguranje ljudskih prava, građanska demokratija i vladavina prava najznačajnije su vrijednosti i dostignuća EU koje i građani BiH očekuju od procesa integracije.

Deklarirani politički prioritet i podršku građana za proces evropskih integracija BiH treba pretvoriti u stvarni dogovor o ispunjavanju kriterija i uvjeta na putu ka članstvu u EU, što će onda osigurati brz napredak.¹

Uloga civilnog društva u ovom procesu mora biti prihvaćena i priznata od strane državnih institucija. Naravno, i civilno društvo treba nastaviti predano i kontinuirano raditi na jačanju vlastitih kapaciteta i ekspertize, te ustrajati na aktivnom uključivanju u odgovarajuće aktivnosti.

¹ Vidjeti bliže: <http://vpi.ba/bs/naslovna-strana/>

Zašto vodič?

Vodič je izrađen u cilju jačanja kapaciteta i uloge OCD u procesu pridruživanja EU, naročito organizacija koje se bave zagovaranjem ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Namjera je da se na vrlo jednostavan i pristupačan način pruži pregled svih najznačajnijih institucija EU, njihove nadležnosti i načina djelovanja kako u Evropi tako i u BiH.

Poznavanje institucija i načina njihovog funkcionisanja je ključni preduslov za uključivanje OCD u proces zagovaranja ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u zakonodavnim i drugim reformskim procesima koji predstoje BiH u procesu pridruživanja.

Marginalizacija OCD koja je prisutna u BiH danas od strane domaćih, ali i nekih međunarodnih organizacija i institucija, nalaže OCD da dodatno osnaže vlastite kapacitete i zagovaranjem se nametnu kao važan faktor u evropskim procesima.

O vodiču, kako zagovarati

Vodič je prije svega informativnog karaktera i pruža vrlo konkretne i praktične informacije o istorijatu EU, institucijama, nadležnostima i načinu djelovanja i donošenja odluka.

Na određenim mjestima u Vodiču **crvenim pečatom** su posebno istaknute i naglašene domaće i međunarodne institucije prema kojima OCD mogu pokretati zagovaračke akcije, odnosno usmjeriti kampanje kako na domaćem, tako i na EU nivou. Crvenim pečatom su označena i druga važna mjesta za informisanje i djelovanje OCD.

Cilj je potaknuti što više OCD da se uključe u evropske procese i zagovaranjem ljudskih prava doprinesu uspostavljanju rodne ravnopravnosti kroz politike i zakone koji će biti usklađeni sa EU standardima i u najboljem interesu građana BiH.

Vodič ne daje jedinstven recept za uspješno zagovaranje, jer će svaka organizacija odabrati metodu i vrstu konkretne zagovaračke aktivnosti u skladu sa ciljem koji žele postići i shodno instituciji prema kojoj se zagovara. Namjera Vodiča je da jasno ukaže na sve institucije prema kojima OCD mogu usmjeriti zagovaranje, te predstaviti pravni osnov koji im se za to u okviru evropskih integracija pruža.

Proces evropskih integracija je istovremeno i izazov i šansa za OCD. To je prilika za uspostavljanje saradnje između različitih aktera na putu ka EU. Shodno tome, domaće vlasti trebaju iskoristiti ekspertizu koja postoji unutar civilnog sektora, naročito u postupku harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa EU zakonodavstvom.

Neke od mogućih zagovaračkih metoda OCD

Na domaćem nivou OCD u **procesu evropskih integracija** mogu koristiti metodu:

- **javnog saslušanja i rasprava, tematskih i redovnih sjednica** različitih parlamentarnih Komisija, ovisno o temi o kojoj se zagovara, (npr Zajednička Komisija za ljudska prava, Komisija za ravnopravnost spolova, i druga radna tijela u okviru svih parlamenata), ali naročito pred **Zajedničkom komisijom za evropske integracije Parlamentarne Skupštine BiH**. Na ovaj način mogu se predstaviti podaci, argumenti, izvještaji, ili preporuke OCD i neovisnih eksperata o različitim pitanjima o kojima se raspravlja ili odlučuje kada se donose javne politike, ili zakoni u procesu evropskih integracija;
- provoditi **informativne i/ili javne kampanje** u cilju podizanja svijesti i znanja javnosti o određenom problemu ili u cilju dodatnog pritiska na vladajuću strukturu i institucije u procesu zagovaranja za određeno pitanje u vezi sa zaštitom građana i ljudskih prava u procesima integracija;

Moguće djelovanje OCD:

- javna saslušanje i rasprave,
- tematske i redovne sjednice
- informativne i/ili javne kampanje
- ciljana istraživanja i analize
- javne debate i razmjena stručnih mišljenja
- praćenje i izvještavanje o napretku BiH u procesu integracija

- **poduzimati različita ciljana istraživanja i analize, te predlagati preporuke** za određena konkretna pitanja ili pravne propise koji su od značaja za osiguranje ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u BiH zakonima i praksi, u procesu harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa EU zakonodavstvom;
- organizirati **javne debate i razmjenu stručnih mišljenja** različitih aktera, kao npr. vladinih institucija, agencija, akademije, medija, sindikata i drugih zainteresovanih aktera civilnog društva o konkretnim pitanjima;
- kontinuirano **pratiti napredak BiH u procesu integracija** posebno u oblasti zaštite ljudskih prava te raditi na alternativnom Izvještaju o napretku, itd.

Ovo svakako nije konačna lista zagovaračkih aktivnosti OCD u procesu evropskih integracija, jer pored gore pomenutih mogu se provoditi i druge akcije i kampanje. Tako npr. OCD uvijek mogu organizirati konferencije za štampu kao podrška zagovaranju ili pak samo u cilju informisanja javnosti i domaćih i međunarodnih institucija o stavovima ili preporukama OCD o određenim pitanjima.

OCD svoje zagovaračke aktivnosti trebaju usmjeravati kako prema domaćim vlastima tako i prema institucijama EU i Delegacije.

Vodič se sastoji od nekoliko ključnih poglavlja: Istorijat nastanka i institucije EU; Odnosi između EU i BiH; Uloga OCD u procesima evropskih integracija i rodna ravnopravnost u zakonodavstvu i pravnoj praksi EU. Unutar svakog poglavlja nalazi se detaljan pregled svih važnih institucija i instrumenata za praćenje napretka u procesu stabilizacije i pridruživanja.

Kontekst

Građanska demokratija, insistiranje na individualnim ljudskim pravima i slobodama i vladavina prava najznačajnija su civilizacijska dostignuća EU koja građani BiH očekuju od procesa integracije, ali su s tog aspekta evidentni brojni izazovi na evropskom putu. Značaj vizije održivog procesa pridruženja bazira se na realnim osnovama, te kreira i realizuje kao proces u kojem se postižu suštinske reforme, a ne nerealna očekivanja. Šansu da BiH stekne status kandidata BiH vlasti mogu iskoristiti samo pod uvjetom da prestanu simulirati reforme i načine suštinski i kvalitetan napredak.

BiH je ponovno suočena sa svojim ustavno-političkim naslijeđem, sa suštinskim propustima koji su doveli do toga da umjesto jasne vizije evropskog integracijskog procesa postoje fragmentirane političke realnosti čiji je zajednički imenitelj hiperpolitizacija / etnizacija pravnih, socijalnih i ekonomskih reformi na putu ka EU. Deklarirani politički prioritet i široku podršku građana za proces evropskih integracija BiH treba pretvoriti u stvarni dogovor o ispunjavanju kriterija i uvjeta koje postavlja EU, što će onda osigurati brz napredak.²

S druge strane, EU ima ozbiljnih nedostataka u svom novom pristupu prema BiH, bez obzira na dobru volju i interes da BiH polako krene ka procesu pristupanja. EU još nema nikakvih jasnih poluga moći, konkretnih stvari koje bi mogla ponuditi BiH liderima. Proces dogovaranja i pregovaranja još se bazira na verbalnom pritisku. EU bi trebala konkretizovati svoj pristup kako prema BiH, tako i prema drugim zemljama Zapadnog Balkana, inače ova regija neće biti u potpunosti angažovana u procesu pristupanja EU.

Treba istaći i da se kontekst EU u proteklih nekoliko godina bitno promijenio. Vidljiva je ekonomska i politička kriza, kriza sa izbjeglicama, jačanje konzervativizma širom Evrope, te konačno nedavni izlazak Velike Britanije iz EU. Sve ovo sasvim sigurno u određenoj mjeri ima uticaja i na proces proširenja, odnosno u tom smislu i na položaj BiH u ovim procesima.

² Vidjeti bliže: <http://vpi.ba/bs/naslovna-strana/>

1. Nastanak i institucije Evropske unije

1.1 Osnivanje Evropske unije

EU je nadnacionalna zajednica evropskih država nastala kao rezultat procesa saradnje i integracije koji je započeo 50-ih godina dvadesetog stoljeća. Ona nije ni država ni međunarodna organizacija nego predstavlja "sui generis" tvorevinu.

EU nastala je nadahnućem mnogih predvodnika vizionara. Sa njihovim zalaganjem i motivacijom evropski građani žive u području mira i stabilnosti koji su nam danas samorazumljivi. Osnivači, od boraca pokreta otpora do pravnika, pripadali su različitim skupinama ljudi koji su vjerovali u iste ideale: ujedinjenu Europu mira i blagostanja.

Idejnim tvorcem današnje EU smatra se tadašnji francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman koji je u suradnji s Jeanom Monnetom⁴ poznatim francuskim ekonomistom pripremio međunarodno poznat Schumanov plan⁵, koji je predstavio 9.maja 1950.,i taj se datum danas smatra danom rođenja EU. Predložio je zajedničku kontrolu proizvodnje ugljena i čelika, najvažnijih sirovina za proizvodnju oružja. Plan se temeljio na uvjerenju da države koje ne upravljaju proizvodnjom ugljena i čelika ne mogu započeti oružani sukob (Francuska i Njemačka).

Prijedlozi sadržani u Deklaraciji naišli su na odobravanje tadašnjeg nemačkog kancelara Konrada Adenauera koji je smatrao ovaj vid integracije dobrim načinom da Njemačka izgradi odnose sa zapadnoevropskim državama na novim osnovama, kao i da ponovo uspostavi pun suverenitet.

U okviru brojnih zalaganja za stvaranje ujedinjene Evrope, značajan je govor tadašnjeg britanskog premijera Winstona Churchilla održanog septembra meseca 1946. godine u Cirihi, gdje poziva države kontinentalne Evrope na stvaranje Ujedinjenih evropskih država. Po Churchillovom mišljenju, osnovna pretpostavka ujedinjene Evrope je bila francusko-nemačka saradnja.

3 **Sui generis** - Svoje vrste; svojevrsan; osobit.

4 **Vidjeti bliže, Žan Mone**, neofunkcionalista i vizionar, šef francuske Nacionalne komisije za planiranje. Mone je bio jedan od kreatora plana ekonomskog oporavka i modernizacije Francuske nakon Drugog svetskog rata. Ideja o sektorskoj integraciji zapadnoevropskih država razvijena je unutar Komisije za planiranje pod njegovim rukovodstvom, a potom javnosti predstavljena u Šumanovoj deklaraciji.

5 **Vidjeti bliže, Izvod iz Šumanove deklaracije:** „...Evropa neće biti stvorena odjednom, niti prema jedinstvenom planu. Biće izgrađena putem konkretnih dostignuća koja najpre stvaraju faktičku solidarnost... Sjedinjavanje proizvodnje uglja i čelika trebalo bi odmah da stvori zajedničke osnove za ekonomski razvoj što je prvi korak ka evropskoj federaciji i da promeni sudbinu onih regiona koji su dugo bili posvećeni proizvodnji municije za ratovanje, čije su žrtve najčešće bili.“

1945. – 1959.

Ugovor o zajednici za uglj i čelik – šest zemalja osnivača (EZ) 1951.
Ugovor iz Rima potpisan marta 1957., kojim je osnovana Europska
ekonomska zajednica (EEZ) ili tzv. zajedničko tržište.
Cilj je omogućiti slobodno kretanje ljudi, robe i usluga bez obzira na
granice.

Zemlje osnivačice: Njemačka, Francuska, Italija, Nizozemska,
Belgija i Luksemburg.

1960. - 1969.

EU, 1962. uvodi “ zajedničku poljoprivrednu politiku “ kojom se
državama omogućuje zajednički nadzor nad proizvodnjom hrane;
1963. potpisuje svoj prvi veliki međunarodni sporazum o pomoći
za 18 bivših kolonija u Africi. Od tada EU je najveći svjetski donator
razvojne pomoći siromašnijim zemljama. Uvjet za primatelje pomoći je
poštovanje ljudskih prava.
Šest zemalja osnivača 1968. ukidaju carine na robu koju uvoze jedni od
drugih i po prvi put uspostavljaju slobodnu prekograničnu trgovinu.

1970. - 1979.

Čelnici EU-a 1974. osnivaju Europski fond za regionalni razvoj
- svrha je preusmjeriti novac iz bogatih u siromašna područja za
sanaciju cestovnih i komunikacijskih veza. Regionalnom politikom
EU-a pokrenuta su velika ulaganja u cilju otvaranja radnih mjesta i
izgradnje infrastrukture u siromašnijim područjima.
Građani EU 1979. prvi put direktno biraju zastupnike u Europskom
parlamentu.

Uspostavljen tečajni mehanizam (ERM) 1972., i to je prvi korak
prema uvođenju eura 30 godina kasnije

Novе države članice: Danska, Irska i Ujedinjena Kraljevina.

1980. - 1989.

1986. potpisan je Jedinstveni europski akt čime se omogućuje stvaranje
jedinstvenog tržišta.

1984. godine pokreće se program Esprit, prvi od mnogih istraživačkih
i razvojnih programa koji su od tada financirani; 1987 pokreće se
program Erasmus, namijenjen studentima u okviru kojeg se financira
njihov sveučilišni studij u drugoj europskoj državi u razdoblju od
najviše godinu dana.

Novе države članice: Španjolska i Portugal.

1990. - 1999.

Ugovor o Evropskoj uniji potpisuje se 1992. u Maastrichtu te se
naziv „Europska zajednica“ službeno zamjenjuje nazivom „Evropska
unija“ - utvrđuju se jasna pravila o budućoj jedinствenoj valuti te
o vanjskoj i sigurnosnoj politici te tješnjoj suradnji u pravosuđu i
unutarnjim poslovima.

Schengenski sporazum stupa na snagu 1995. u sedam država:
Belgiji, Njemačkoj, Španjolskoj, Francuskoj, Luksemburgu,
Nizozemskoj i Portugalu.

Ugovor iz Amsterdama potpisan 1997.

Ugovor iz Nice 2000., otvara put proširenju uvođenjem novih
pravila o glasanju unutar EU-a.

Čelnici EU-a 1997. dogovaraju početak pregovora o članstvu s 10
zemalja srednje i istočne Europe: Bugarskom, Češkom, Estonijom,
Mađarskom, Latvijom, Litvom, Poljskom, Rumunjskom, Slovačkom
i Slovenijom i mediteranske otočne zemlje Cipar i Malta.

Belgija, Njemačka, Grčka, Španjolska, Francuska, Irska, Italija,
Luksemburg, Nizozemska, Austrija, Portugal i Finska uvođe euro
kao jedinственu valutu.

Novе države članice: Austrija, Finska i Švedska.

2000 - 2009.

EU 2003. preuzima operacije za očuvanje mira na Balkanu; prvo u
Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji, zatim u BiH. U oba slučaja
jedinice NATO-a zamijenjene su snagama pod vodstvom EU-a.

Lisabonski ugovor stupa na snagu u januaru 2004.

Novе države članice: Češka, Cipar, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska,
Malta, Poljska, Slovenija i Slovačka, Bugarska i Rumunija.

Države kandidatkinje: Hrvatska, Bivša Jugoslavenska Republika
Makedonija i Turska.

2010. – danas

Od svog osnivanja pa do danas EU prošla je kroz šest procesa
proširenja. Kroz više od pola stoljeća postojanja politika proširenja
značajno se mijenjala, odrastala sa EU-om, prilagođavala se novim
europskim okolnostima, ali i novim aspirantima za članstvo.

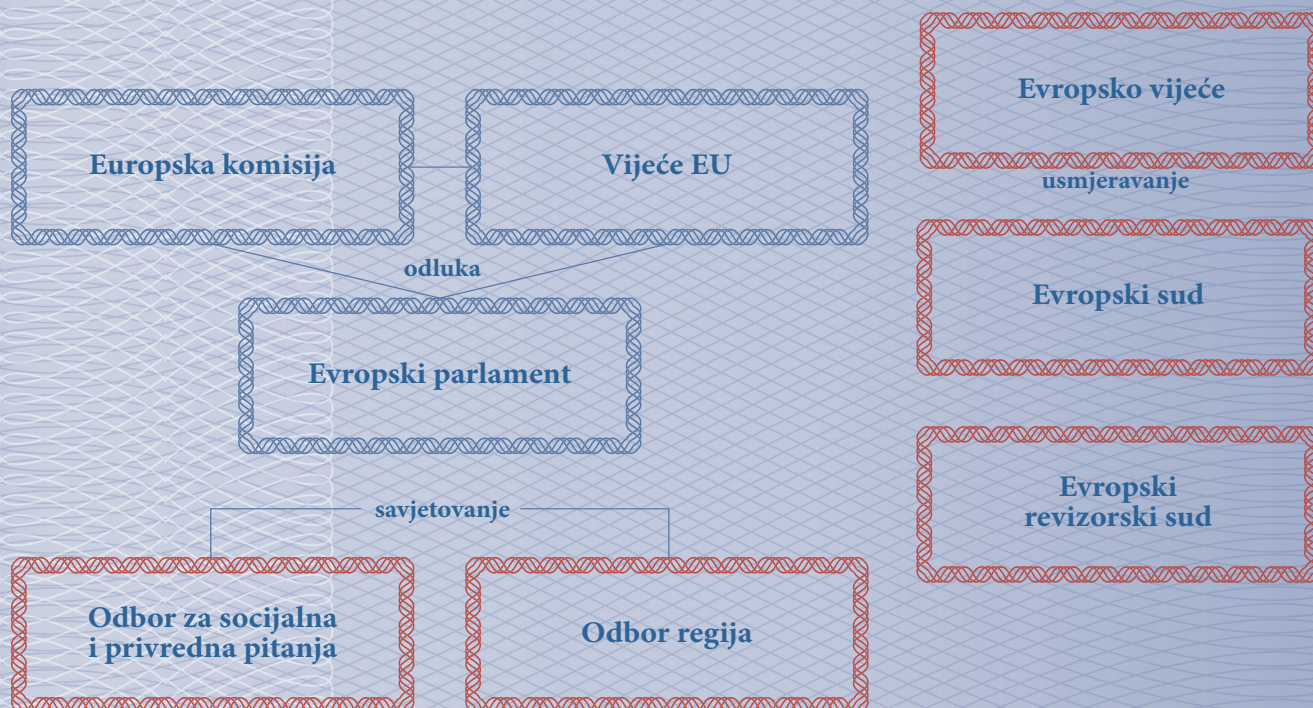
Republika Hrvatska 1. jula 2013. postaje članica EU.

Danas EU se sastoji od 28 emalja članica.

2. Institucije Evropske unije

Status institucije EU imaju: Evropski parlament (EP), Evropsko vijeće (EV), Vijeće ministara EU, Evropska komisija (EK), Evropski sud, Evropska centralna banka i Evropski revizorski sud.

Uz spomenute ključne institucije, EU je razvila niz izvršnih i konsultativnih tijela, agencija te službi među kojima posebno važnu ulogu imaju Ekonomski i socijalni odbor, Odbor regija, Evropski ombudsmen, Evropska investiciona banka itd., koji zajedno čine institucionalni sistem EU.

Ovlasti i nadležnosti institucija uređene su osnivačkim ugovorima, koji su temelj svih djelovanja EU. U njima su utvrđena i pravila i postupci koje moraju slijediti institucije EU. Ugovore sklapaju predsjednici i/ili premijeri svih država članica EU-a, a ratificiraju ih nacionalni parlamenti.

2.1. Evropski parlament (EP)

Evropski parlament (*European Parliament*) je jedino **direktno izabrano tijelo** EU i sa Vijećem EU čini zakonodavnu vlast Unije. Zastupnici se biraju svakih 5 godina te predstavljaju 500 miliona građana Europe. Trenutno je 751 zastupnik u parlamentu, a posljednji izbori su održani u maju 2014.

Parlament ima **zakonodavnu, finansijsku i nadzornu ulogu**. Parlament sudjeluje u zakonodavnom procesu EU na dva načina:

- Kroz “suodlučivanje” Parlament ravnopravno dijeli odgovornost s Vijećem EU pri donošenju propisa u svim područjima politika koja traže odlučivanje u Vijeću “kvalificiranom većinom”. Otkad je na snagu stupio Lisabonski ugovor, ta područja predstavljaju oko 95% zakonodavstva EU.
- Kroz postupak davanja “saglasnosti” Parlament mora ratificirati međunarodne sporazume EU (koje je ispregovarala Komisija), uključujući svaki novi ugovor o proširenju EU.

Sjedište: Strasbourg (Francuska), Bruxelles (Belgija), Luksemburg.

EP zahtijeva primjenu rodno osviještene politike u radu svih svojih odbora.

U tu svrhu uspostavljene su dvije mreže o rodno osviještenoj politici čiji rad koordinirano tijelo EP: **Komiteo za prava žena i rodnu ravnopravnost** (FEMM). U okviru mreže predsjednika i potpredsjednika koji se zalažu za rodno osviještenu politiku okupljaju se zastupnici u EP koji podržavaju uvođenje rodne dimenzije u radu svojih odbora. Skupina na visokoj razini za jednakost spolova promiče obrazovanje i podizanje svijesti o rodno osviještenoj politici među zaposlenicima EP i klubovima zastupnika.

Komiteo za prava žena i rodnu ravnopravnost (engl. The Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM)) se bavi se zaštitom prava žena i rodne ravnopravnosti. Komiteo je odgovoran za definisanje, promociju i zaštitu prava žena u EU i šire, za politiku jednakih mogućnosti, uključujući ravnopravnost između muškaraca i žena obzirom na mogućnosti na tržištu rada i tretman na poslu, što ima za cilj uklanjanje svih oblika diskriminacije po osnovu spola.

Članovi Komiteta su svi posvećeni stvaranju jake EU u kojoj ženska prava i vrijednosti nisu samo zaštićeni, nego u potpunosti u funkciji jačanja ekonomije. Aktivnosti su usmjerene na podršku ženama na pozicijama političkih i ekonomskih odluka, borbu protiv nasilja nad ženama i promociju usklađivanja profesionalnog i porodičnog života.

Između ostalog Komiteo:

- Promoviše ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u procesu donošenja političkih i ekonomskih odluka
- Štiti potrebu uspostavljanja snažnih i dobrovoljnih politika za rodnu ravnopravnost
- Podržava uključivanje žena poduzetnica na mjesta donošenja ekonomskih odluka i inicijativa za poverćanje rasta sektora koji doprinose ekonomskoj nezavisnosti žena
- Podržava informativne kampanje kojima se senzibilizira javnost i doprinosi borbi protiv rodnih stereotipa i diskriminacije, i dr.⁶

2.2 Evropsko vijeće (EV)

Evropsko vijeće (*European Council*) institucija je EU-a koja utvrđuje opći politički smjer i prioritete EU. Ono predstavlja najviši nivo **političke saradnje između zemalja EU**.

Članovi Evropskog vijeća su **šefovi država ili vlada** 28 država članica EU, **predsjednik Evropskog vijeća** i **predsjednik Evropske komisije**.

Visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku također sudjeluje na sastancima Evropskog vijeća kada se raspravlja o vanjskopolićkim pitanjima. Ono nije zakonodavna institucija EU i stoga ne pregovara niti donosi zakone EU. Međutim, Evropsko vijeće utvrđuje program politike EU, obično usvajanjem „zaključaka”, u kojima se utvrđuju problematićna pitanja i mjere koje treba poduzeti. Godina osnivanja je 1974. (forum za neslužbene rasprave), a od 2009. je službena institucija EU.

Sjedište: Bruxelles (Belgija).

2.3. Vijeće Evropske Unije

Vijeće Evropske unije (Council of the EU), ili samo Vijeće, je institucija EU u kojoj su zastupljene vlade država članica. Vijeće, u čijem radu učestvuju ministri iz država članica EU, je glavni donositelj odluka u EU te pregovara i donosi nove propise EU ili ih prema potrebi prilagođava.

Vijeće je glas vlada država članica!

Članovi su nacionalni ministri iz svih država članica EU-a, ovisno o području politike o kojem se raspravlja. **Predsjednik** - sve države članice EU izmjenjuju se u obavljanju šestomjesećne dužnosti predsjedavanja Vijećem EU.

⁶ (<http://www.epp-women.org/femm-committee/>)

Pet osnovnih nadležnosti Vijeća su:

- donošenje evropskih zakona u suradnji s Evropskim parlamentom.
- koordiniranje politika između pojedinih zemalja članica.
- formiranje zajedničke vanjske i sigurnosne politike na temelju smjernica Evropskog vijeća.
- zaključivanje međunarodnih ugovora između EU i drugih država ili međunarodnih organizacija.
- usvajanje EU proračuna u suradnji sa Evropskim parlamentom.

Pravno gledajući, Vijeće je jedinstveno tijelo, a u stvarnosti se sastoji od deset sektora:

- opći poslovi;
- vanjski poslovi;
- ekonomski i finansijski poslovi;
- pravosuđe i unutarnji poslovi;
- zapošljavanje, socijalna politika, zdravlje i zaštita potrošača
- konkurentnost (unutarnje tržište, industrija i istraživanje);
- promet, telekomunikacije i energija;
- poljoprivreda i ribarstvo;
- zaštita okoliša;
- obrazovanje, mladi kultura i sport.

Dakle, ministarski sastav mijenja se ovisno o temi o kojoj se raspravlja. U pravilu u radu Vijeća učestvuju ministri vanjskih poslova, međutim kada se raspravlja o poljoprivredi, sudjeluju ministri poljoprivrede, kada se radi o prometu, sudjeluju ministri zaduženi za transport itd. Sastancima predsjedava ministar države članice koja drži šestomjesečno predsjedavanje vijećem.

Sjedište: Bruxelles (Belgija)

2.4. Evropska komisija (EK)

Evropska komisija (European Commission) izvršno je tijelo EU i zastupa interese EU kao cjeline, a ne interese pojedinih država.

EK je sastavljena od 28 članova Kolegija povjerenika (komesara), uključujući predsjednika i potpredsjednike. Povjerenici, po jedan iz svake države članice, zaduženi su za političko vodstvo Komisije tokom petogodišnjeg mandata. Predsjednik svakom povjereniku dodjeljuje nadležnost za određena područja politike.

EK radi prema **načelu kolektivne odgovornosti**. Kolegij povjerenika zajednički donosi odluke za koje su kolektivno odgovorni EP. Svi povjerenici su jednaki u procesu odlučivanja i snose jednaku odgovornost za donesene odluke.

Uloga EK je da promovira opšti interes EU predlaganjem i provođenjem zakonodavstva te provođenjem politika i izvršenjem proračuna. Tim ili „Kolegij” komesara čini po jedan iz svake države članice EU.

EK politički je neovisno izvršno tijelo EU-a. Jedina je odgovorna za izradu prijedloga za novo evropsko zakonodavstvo te provodi odluke Evropskog parlamenta i EU.

Sjedište: Bruxelles (Belgija)

Evropska unija i Vijeće Evrope – kratki pregled za bolje razumjevanje¹

Vijeće Evrope ne treba miješati sa Evropskom unijom!

Evropska unija (European Union) jedinstvena je **zajednica 28 evropskih država** (ima svoja tijela: (Evropsko vijeće i Vijeće Evropske unije).

Vijeće Evrope (*Council of Europe*) je **međunarodna organizacija 46 država članica** šire evropske regije, koja promovira saradnju u oblasti pravnih standarda, ljudskih prava, demokratskog razvoja, vladavine prava i kulturne saradnje. Sve države članice EU su također članice Vijeća Evrope.

Temeljni pravni dokument Vijeća Evrope je Evropska konvencija o ljudskim pravima i 14 pratećih protokola koji predstavljaju standarde zaštite i metode praktične primjene građanskih i političkih prava širom Evrope. Glavna sudska institucija VE je **Evropski sud za ljudska prava** čije sjedište je u Strazburu.

BiH je također članica Vijeća Evrope.

3. Odnosi između EU i BiH

3.1. Kriteriji iz Kopenhagena

Svaka evropska država može podnijeti zahtjev za članstvom u EU ako poštuje zajedničke vrijednosti država članica i ako se obveže da će ih promovirati (članak 49. UEU-a). Kriteriji iz Kopenhagena, koje je Evropsko vijeće uspostavilo 1993. u Kopenhagenu, ključni su u procesu evropske integracije svake zemlje kandidatkinje ili potencijalne kandidatkinje.

Oni uključuju:

- stabilnost institucija koje garantuju demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava te poštovanje manjina i njihovu zaštitu;
- djelotvorna tržišna ekonomija i sposobnost suočavanja s pritiskom konkurencije i tržišnim akterima unutar EU-a;
- sposobnost preuzimanja obveza koje proizlaze iz članstva, između ostalog provedbom ciljeva političke, ekonomske i monetarne unije te usvajanjem zajedničkih pravila, standarda i politika koji čine temelj prava EU-a (pravna stečevina).

Evropsko vijeće je 1995. u Madridu uvelo uvjete za „postupnu, usklađenu integraciju država podnositeljica zahtjeva za članstvo.“

Od država se traži da usklade svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU-a-„*acquis communautaire*“⁷ (pravna tečevina) i da osiguraju njegovu provedbu. U decembru 2006. Evropsko vijeće dogovorilo je „*novi konsenzus o proširenju*“ na temelju „*konsolidacije, uvjetovanosti i komunikacije*“ te sposobnosti EU-a da integrira nove članice.

3.2. Proces stabilizacije i pridruživanja

Proces stabilizacije i pridruživanja pokrenut je 1999. i **definira odnos EU sa zemljama zapadnog Balkana**. Na temelju bilateralnih sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju taj proces prethodi članstvu zemalja te regije u EU, čija je evropska perspektiva još jednom potvrđena na sastanku Evropskog vijeća u Solunu, 2003.

Region – kratki pregled

Republika Hrvatska	Pristupanje Hrvatske EU 2013. dalo je bitan poticaj drugim zemljama u regiji. Oslanjajući se na iskustva s Hrvatskom, EK je predložila daljnja poboljšanja u svom pregovaračkom pristupu, uključujući jače naglašavanje vladavine prava. To je obavezalo EK da se bavi pregovaračkim poglavljima o reformi pravosuđa i temeljnim pravima (poglavlje 23.) te o pravdi, slobodi i sigurnosti (poglavlje 24.) u ranoj fazi pregovaračkog procesa.
Crna Gora	U skladu s tim „ <i>novim pristupom</i> “ otvaranje poglavlja 23 i 24 bio je glavni prioritet u pregovorima s Crnom Gorom . Oba su poglavlja, zajedno s ostalima, otvorena u decembru 2013.
Republika Srbija	Pristupni pregovori sa Srbijom službeno su započeli januara 2014., a očekuje se otvaranje jednog ili više poglavlja do kraja 2016. Ostale zemlje zapadnog Balkana na različit način prolaze kroz proces evropske integracije.
Kosovo	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) između EU-a i Kosova , koje pet država članica EU-a ne priznaje kao nezavisnu državu, potpisan je 2015. i stupio je na snagu 2016. Kosovo također vodi dijalog sa Srbijom u cilju normalizacije odnosa. Kosovo ima status pšotencijalne države kandidatkinje.
Republika Makedonija	Republici Makedoniji odobren je status kandidatkinje 2005., ali još nisu započeli pregovori zbog spora s Grčkom u vezi s korištenjem imena „ <i>Makedonija</i> “ te, u zadnje vrijeme, zbog napetih unutarnjo-političkih odnosa. Od 2009. Komisija je redovito preporučivala započinjanje pregovora. Međutim, u svojem je izvješću iz 2015. Komisija preporučila otvaranje pristupnih pregovora pod uvjetom da se nastavi s provedbom političkog sporazuma iz juna/jula 2015. i da se ostvari znatan napredak u provedbi hitnih prioriteta reformi.

⁷ Acquis communautaire (pravna tečevina EU)

Za BiH, koja gotovo da nije napredovala tijekom posljednjih godina, EU je 2015.g. tzv. "njemačko-britanskom" inicijativom kreirala "novi pristup" s posebnim naglaskom na ekonomsko upravljanje koji je omogućio stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) 1. juna 2015.

Predstavnici Evropske komisije i BiH su u julu 2016. u Sarajevu parafirali **Protokol o adaptaciji Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)**. Protokolom se predviđaju tehničke prilagodbe trgovinskog dijela odredbi SSP-a vezano za izvoz iz BiH na tržište Evropske unije i izvoz Evropske unije u BiH, uzimajući u obzir pristupanje Hrvatske Evropskoj uniji u julu 2013. godine, a da bi se izbjeglo narušavanje bilateralne trgovine.⁸

⁸ Sporazum se temelji na obostranim interesima dviju strana i uzima u obzir temeljne osjetljive kategorije proizvoda na bh. strani te je uporediv sa sličnim sporazumima s drugim zemljama Zapadnog Balkana. Sa danom njegove privremene primjene, Evropska unija će automatski ponovo uvesti trgovinske povlastice za izvoz iz BiH na tržište EU za određene poljoprivredne proizvode, kao što su voće i povrće (tzv. „autonomne trgovinske mjere“). <http://europa.ba/?p=43951>

4. Ključni događaji u odnosima BiH i EU

BiH je zemlja potencijalni kandidat za članstvo u EU i učestvuje sa ostalim zemljama zapadnog Balkana u Procesu stabilizacije i pridruživanja. Za razvoj odnosa između BiH i EU ključni su slijedeći događaji:

Vijeće ministara EU postavlja političke i ekonomske uslove za razvoj bilateralnih odnosa. BiH se pruža mogućnost korištenja autonomnih trgovinskih povlastica.	1997.	Uspostavljanje EU/BiH Konsultativne radne grupe (Consultative Task Force-CTF) koja osigurava tehničku i stručnu pomoć u području administracije, regulatornog okvira i politike.	1998.
Počinje Proces stabilizacije i pridruživanja (<i>Stabilisation and Association Process- SAP</i>). Proces stabilizacije i pridruživanja nudi jasnu mogućnost integracije za BiH kao i ostalih pet zemalja regije zapadnog Balkana u EU.		Objavljena Mapa puta EU (Road Map). Ovaj dokument je definisao 18 ključnih uslova koje BiH treba da ispuni kako bi se pristupilo izradi Studije izvodljivosti (Feasibility Study) za otpočinjanje pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).	
Pokrenute aktivnosti Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu, kojem je strateški cilj stabilizacija u jugoistočnoj Evropi putem približavanja zemalja regije evroatlanskim integracijama, te jačanja regionalne saradnje.	1999.	Uveden bescarinski pristup proizvoda iz BiH unutrašnjem tržištu EU (Autonomus Trade Measure – ATM).	
Rad na Studiji izvodljivosti je počeo. EK je uručila Vijeću ministara BiH upitnik od 346 pitanja, koja su pokrivala oblast ekonomskog i političkog uređenja BiH te ostalih oblasti, koje su relevantne za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.		Vijeće EU je usvojilo Uredbu 2666/2000 o programu pomoći EU za obnovu, razvoj i stabilizaciju – CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation). CARDS je bio program tehničke pomoći EU za obnovu, razvoj i stabilizaciju namijenjen Albaniji, BiH, Hrvatskoj, BJR Makedoniji i Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora)	2000.
EK je usvojila ocjenu Studije izvodljivosti. Studija izvodljivosti identificirala je 16 prioriternih oblasti u kojima bi suštinski reformski napredak bio osnova EK da preporuči Vijeću EU otvaranje pregovora sa BiH o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.	2003.		
U Sarajevu su zvanično pokrenuti pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.	2005.	Vijeće EU je usvojilo prvo Evropsko partnerstvo sa BiH	2004.
Uspostavljen instrument pretprijetne pomoći (Instrument for Pre-accession Assistance - IPA), namijenjen za sve pretprijetne aktivnosti, koje finansira EK.		Održana Prva plenarna runda pregovora o SSP-u između EU i BiH i Prvi plenarni sastanak Praćenja procesa reformi (Reform Process Monitoring - RPM), koje zamjenjuje dotadašnje Konsultativno radno tijelo; Vijeće Evropske unije je usvajilo drugo Evropsko partnerstvo sa BiH	2006.
Vijeće EU je usvojilo treće Evropsko partnerstvo sa BiH		Potpisan Okvirni sporazum o pravilima saradnje za provedbu finansijske podrške Evropske komisije BiH u okviru Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA).	
Okončani tehnički pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, a parafiranje i potpisivanje zavisi od ispunjenja političkih uslova.		Potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.	
Parafiran Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.	2007.	Stupa na snagu Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima.	
Održan prvi sastanak Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između BiH i EU	2011.	Održan prvi sastanak Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje, kao najvišeg tijela u okviru Procesu stabilizacije i pridruživanja, čiji je osnovni zadatak (zajedno sa 6 Privremenih pododbora), praćenje ispunjavanja obaveza određenih Privremenim sporazumom;	2008.
Republika Hrvatska postaje 28. članica EU, a BiH po prvi put ima granicu sa jednom državom članicom Evropske unije.	2013.	Održan I. sastanak Dijaloga na visokom nivou o procesu pristupanja BiH, kada je uručena Mapa puta za zahtjev za članstvo BiH u EU. Drugi sastanak je održan u novembru 2012. godine.	2012.
Stupio na snagu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH	2015.	EU je uspostavila novi Instrument pretprijetne pomoći IPA II za period 2014 – 2020.	2014.
		U skladu sa članom 49. Ugovora o Evropskoj uniji, BiH je u okviru holandskog predsjedavanja Vijećem EU podnijela formalni „zahtjev za članstvo u EU“	
		Predstavnici Evropske komisije i BiH parafirali Protokol o adaptaciji Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).	2016.

VAŽNO

Osnovni elementi Procesu stabilizacije i pridruživanja su:

- ugovorni odnosi - **Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju**;
- razvoj ekonomskih odnosa;
- finansijska pomoć - Instrument pretpristupne pomoći – IPA.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU je stupio na snagu 1. juna 2015. i time zamijenio Privremeni sporazum koji je bio na snazi od jula 2008.⁹ Nakon potpisivanja i konačnog stupanja na snagu Sporazuma, sljedeći korak je bio podnošenje zahtjeva za članstvo u EU i sticanje statusa kandidata.

Naredni period će biti ispunjen velikim reformskim procesima kako bi se BiH prilagodila i što bolje ispunjavala kriterije za članstvo u EU dok će u isto vrijeme i raditi na implementaciji SSP-a.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je „mješovitog“ karaktera, što znači da su za područja saradnje dijelom odgovorne zemlje članice, a dijelom EU. SSP na odgovarajući način uređuje odnose BiH s EU u sva tri stuba EU: ekonomske politike i unutrašnje tržište, Zajedničke vanjske i sigurnosne politike i Pravosuđe i unutrašnji poslovi.

Svaka država koja želi pristupiti u EU mora harmonizirati svoje zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU (acquis).¹⁰

VAŽNO

Acquis communautaire (**pravna tečevina EU**) jedan je od najznačajnijih pravnih i političkih principa evropskih integracija. Acquis je skup prava i obaveza koje sve države članice obavezuju i povezuju unutar Evropske unije. Pojam *acquis* odnosi se na ukupna prava, obaveze i predanost Zajednici, koji su kumulirani razvojem integracionog procesa, ili koje je EU ostvarila do danas, dosegla u pravnom i političkom smislu. Praksa Suda Evropskih zajednica stavila je *acquis* u rang ustavnog principa. U političkom smislu, ključno je pravilo da su pravna dostignuća Zajednice uslov o kojem se ne može pregovarati. Acquis, shvaćen kao ukupno dostignuće Zajednice, svakodnevno se širi, uvećava i reproducira.

Potpisivanjem SSP-a BiH je preuzela obavezu preuzimanja i provedbe pravne tečevine EU, postepenim harmoniziranjem domaćeg zakonodavstva. Najvažniji pravni akti su **uredbe i direktive** koje imaju obavezujuću pravnu snagu za sve države članice EU.

Jedina razlika je što se u pogledu direktiva ostavlja državi članici da uređuje formu i metod provedbe, dok uredbe obavezuju države članice kako u pogledu rezultata koji se njome ostvaruju, tako i u pogledu forme i metoda provedbe samog akta.

Uspješno provedena harmonizacija zakonodavstva i provođenje usklađenih propisa su najbitniji uslov za dalje korake prema članstvu u EU.

Ovo je najsloženiji i vremenski najzahtjevniji process, koji nikad ne završava, a zahtjeva učešće velikog broja stručnjaka različitih profila od kojih se očekuje da poznaju domaće zakonodavstvo, tehnike pisanja pravnih propisa, kao i zakonodavstvo EU.

⁹ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je nova, treća generacija evropskih sporazuma ponuđena isključivo zemljama zapadnog Balkana, u sklopu Procesu stabilizacije i pridruživanja. Sporazum se potpisuje na neodređeno vrijeme s ciljem doprinosa ekonomskoj i političkoj stabilnosti Bosne i Hercegovine.

¹⁰ U formalnom smislu, *acquis* uključuje: primarno pravo - osnivački ugovori; međunarodni ugovori, međunarodno običajno pravo i opći pravni principi EU; sekundarno pravo – zakonodavstvo koju donose institucije EU; praksa Suda Evropskih zajednica koja, de facto, također čini izvor prava EU; svaka druga obaveza (politička, pregovaračka i sl.) preuzeta od država članica u okviru aktivnosti EU.

VAŽNO

Uloga i doprinos OCD u ovom procesu je posebno važna, a ekspertiza koja postoji unutar sektora je ogromna. Zbog toga, OCD trebaju stalno pratiti proces harmonizacije zakonodavstva i blagovremeno ukazivati na eventualno nezadovoljavajuća zakonska rješenja, koja nisu u skladu sa EU standardima ili pak nisu u najboljem interesu građana.

Ekonomski odnosi

Autonomne trgovinske mjere su instrument Evropske unije namijenjen zemljama učesnicama u Procesu stabilizacije i pridruživanja. Ove mjere imaju za cilj da zemljama PSP otvore i olakšaju pristup unutrašnjem tržištu EU kroz asimetričnu liberalizaciju trgovine (ukidanje carina i kvota na izvoz proizvoda u EU). Ove povlastice BiH uživa od septembra 2000.g¹¹.

Radi ne zaključivanja Protokola o proširenju između BiH i EU uz SSP nakon ulaska Hrvatske u EU 01.07.2013.g., EU je suspendovala BiH bezcarinske povlastice (ATM) na izvoz proizvoda na tržište EU od 01.01.2016. g.

VAŽNO

Instrument predpristupne pomoći – IPA

Instrument predpristupne pomoći (IPA) za zemlje zapadnog Balkana plus Turska uspostavljen je Uredbom Vijeća (EC) No 1085/2006¹².

IPA je instrument EK koji ima za cilj tehničku asistenciju usmerenu državama sa perspektivom za učlanjenje.

VAŽNO

Ciljevi ove pomoći EU BiH (u statusu potencijalnog kandidata), namjena sredstava i oblasti intervencije su :

jačanje demokratskih institucija, vladavine prava i primjena zakona;
promocija i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, uvažavanje prava manjina, promocija jednakosti polova i ne-diskriminacije; javne uprave, ekonomska reforma;
razvoj civilnog društva;
socijalna uključenost;
pomirenje, izgradnja povjerenja i rekonstrukcija;
progresivno usklađivanje pravnog sistema sa *acquis-jem*;

U kontekstu usvajanja novog sedmogodišnjeg proračuna Evropske unije za razdoblje (2014 - 2020), a u okviru instrumenta vanjske pomoći, EK uvela je određenu reviziju prijašnjeg instrumenta prepristupne pomoći IPA, odnosno novi instrument prepristupne pomoći IPA II za razdoblje 2014-2020¹³.

Novom Uredbom o uspostavi instrumenta IPA II ukida se podjela na prijašnjih pet komponenti, a uvode se područja politika u okviru kojih će se provoditi različite intervencije. Financijska pomoć se biti dostupna u svim područjima politika, bez obzira na to da li zemlja ima status kandidata ili potencijalnog kandidata.

¹¹ Vidjeti bliže: Uredbu Vijeća (EC) 2666/2000, od 2000.

¹² Vidjeti bliže : Uredbu Vijeća (EC) No 1085/2006 od jula 2006.

¹³ Vidjeti bliže: Uredba o uspostavi IPA II usvojena je 11. marta 2014. god. (puni nazivi: Uredba (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. marta 2014. o uspostavi Instrumenta prepristupne pomoći (IPA II), Službeni list Evropske unije L 77, 15.3.2014., str. 11–26

Područja politika prema novoj Uredbi podijeljena su na sljedeći način:

- reforme tijekom pripreme za članstvo u Uniji i s tim povezana izgradnja institucija i kapaciteta;
- društveno-gospodarski i regionalni razvoj;
- zapošljavanje, socijalne politike, obrazovanje, promicanje ravnopravnosti spolova i razvoj ljudskih potencijala;
- poljoprivredni i ruralni razvoj;
- regionalna i teritorijalna suradnja

IPA II je glavni finansijski instrument EU za pružanje podrške državama korisnicama u provedbi reformi sa ciljem članstva u EU. Za korištenje sredstava iz IPA II nužan je napredak u postizanju pojedinih ciljeva koji će se procjenjivati kroz indikatore i, u ovisnosti od ostvarenog napretka, vršit će se realokacija finansijske podrške između programa kao i između zemalja korisnica.¹⁴

Obzirom da nova IPA II utvrđuje sektorski pristup u korištenju sredstava zemlje zapadnog Balkana plus Turska da bi koristile sredstva iz IPA II moraju usvojiti : **Indikativni strateški dokument odnosno (Nacionalnu strategiju za korištenje IPA II sredstava).**

Indikativni Strateški dokument za podršku BiH na njenom putu ka pristupanju EU uspostavlja prioritete za finansijsku pomoć EU za period 2014-2017.

Vijeće ministara BiH usvojilo je **Indikativni strateški dokumenta za IPA-u II za BiH (2014-2017)**, kojim su definirani prioritete finansijske pomoći EU za podršku BiH na njenom pristupnom putu.

Zadužena je Direkcija za evropske integracije da, u saradnji s nadležnim institucijama u BiH, koordinira proces u vezi s korištenjem IPA-e II u BiH u skladu s dinamikom procesa i smjernicama Evropske komisije.

Sektori koji su uključeni u Indikativni strateški dokument za moguću IPA-u II podršku su:

- Demokratija i upravljanje,
- Vladavina prava i osnovna prava,
- Konkurentnost i inovacije – strategije lokalnog razvoja te
- Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne

Ukupni indikativni iznos sredstava predviđen za BiH u okviru IPA-e II do 2017. je umanjen i iznosi 165,8 miliona eura. Razlog umanjenja IPA sredstava su zastoj BiH na putu evropskih integracija, nepostojanje mehanizma koordinacije i nedostatak određenih strateških dokumenata, jer je novi pristup da se pomoć fokusira na sektore u kojima postoje sektorske strategije i dovoljna sektorska koordinacija.

¹⁴ Vidjeti bliže : Uredba (EU) br. 236/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. 03.2014. o utvrđivanju zajedničkih pravila i postupaka za provedbu instrumenata Unije za financiranje vanjskog djelovanja EU. Npr.sredstva se mogu prebacivati ukoliko se ne utroše u jednoj zemlji drugoj zemlji korisnici

Ovaj strateški dokument je pripremljen u partnerstvu sa vlastima BiH. Državni i entitetski premijeri, državni koordinator za IPA-u (DIPAK), resorna ministarstva na državnom i entitetskom nivou, te predstavnici civilnog društva su učestvovali u pripremi ove strategije.

Posebne konsultacije o strateškoj orijentaciji dokumenta su organizovane sa zajedničkom radnom grupom EU i BiH, nekim organizacijama civilnog društva, državama članicama EU, drugim donatorima i međunarodnim organizacijama u Sarajevu. DEI BiH - Sektor za koordinaciju pomoći od strane EU zadužen je za koordinaciju programa pomoći Evropske unije, koja se tiče prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje i njihove afirmacije u državnim institucijama, entitetima, kantonima, Brčko distriktu BiH, regionalnim razvojnim agencijama, lokalnoj upravi i *predstavnicima civilnog društva u BiH*.

Indikativni strateški dokument bit će revidiran 2017. godine, kada je planirana revizija svih strateških dokumenata IPA-e II za sve zemlje korisnice, ali za BiH može biti revidiran i ranije na inicijativu EK.

Uspostava mehanizma za koordinaciju o pitanjima EU i sektorske cjelodržavne strategije su i dalje ključni uslovi za BiH da bi u potpunosti mogla koristiti IPA II.

5. Podrška i značaj civilnog društva

Daljnja pomoć EU će *podržati parlamentarne skupštine i civilno društvo* da preuzmu ključnu ulogu u pretpristupnom procesu.

Ovisno o usvajanju *Strategije evropskih integracija*, osigurat će se dodatna podrška za različite nivoe parlamentarnih skupština, da se ojača njihova sposobnost da se učinkovito suočavaju sa i ispunjavaju zahtjeve procesa evropskih integracija, da prošire svoje zakonodavne i tehničke kapacitete, kao i svoju sposobnost da učinkovito komuniciraju sa odgovarajućim partnerima.

Kada se radi o *civilnom društvu*, **Komisija će ponuditi kombinaciju političke i finansijske podrške za ispunjenje tih ciljeva**, koristeći pristup koji je više strateški, učinkovitiji i orijentisan ka rezultatima da bi se postigao maksimalan učinak. Ovakav pristup, uključujući i pokazatelje i polazne osnove i ciljne grupe, navedeni su u *Smjernicama za podršku EU civilnom društvu u zemljama iz procesa proširenja u periodu 2014-2020.*²

Rezultati i pokazatelji će se pratiti na godišnjoj osnovi. Što se tiče političke saradnje, Komisija će poticati zemlje iz procesa proširenja da izrade povoljnije zakonodavstvo za civilno društvo.

Promovisaće učešće civilnog društva u pretpristupnom procesu, što podrazumijeva i izradu, provođenje i praćenje sektorskih strategija za finansijsku pomoć EU!

Finansijska podrška u okviru instrumenta za pomoć civilnom društvu će se osigurati kako iz nacionalnih (BiH) tako i iz višekorisničkih programa (MIPD).

Biće korištena odgovarajuća kombinacija instrumenata finansiranja da bi se odgovorilo na različite vrste, potrebe i kontekst zemlje u svim sektorima na fleksibilan, transparentan, ekonomičan i ka rezultatima orijentisan način.

To će uključivati: dugoročnije ugovore, svijest da izgradnja kapaciteta i javno zagovaranje zahtijevaju vrijeme i resurse; udaljevanje od podrške zasnovane na projektima i prihvatanje fleksibilnijeg pristupa koji potiče partnerstvo i združivanje, te veći trud da se dopre do lokalnih organizacija na nivou zajednice, posebno kroz ponovnu dodjelu grantova i fleksibilne mehanizme podrške kako bi se odgovorilo na njihove trenutne potrebe.

Civilno društvo će također dobiti podršku u različitim sektorima putem mjera koje jačaju njegovu ulogu i kapacitete za aktivno učešće u izradi i provođenju sektorskih strategija za finansijsku pomoć EU!

Na koncu, to što vlast zanemaruje ključnu ulogu civilnog društva u procesu demokratizacije i pristupanja, može također omesti reformski proces. Kako bi se takav rizik umanjio, EK će osigurati izgradnju kapaciteta za nastavak jačeg političkog dijaloga između organa vlasti i civilnog društva što treba dovesti do rezultata u:

- **Poboljšanju saradnje između organizacija civilnog društva (OCD) i javnih institucija;**
- **Jačanju kapaciteta organizacija civilnog društva radi povećanja autonomije, zastupljenosti i odgovornosti, kao i povećanja baze članstva, prikupljanja sredstava i učinkovitosti;**
- **Pojačanju kapaciteta države (javna uprava, civilno društvo, statistički sistem) radi aktivnog učešća u provedbi makroregionalnih strategija, od kojih bi zatim uživala pogodnosti.**

6. Programi Evropske unije / Zajednice

Nadalje Bosna i Hercegovina kao potencijalni kandidat za članstvo u EU učestvuje u slijedećim programima Evropske unije/Zajednice¹⁵:

- Horizont 2020,
- Kreativna Evropa (koja objedinjuje bivše programe Kultura i Media),
- Fiscalis 2020 i Carine 2020.
- Erasmus +
- Twining
- Evropa za građane.
- Cosme.

7. Instrumenti EU za praćenje napretka u Procesu stabilizacije i pridruživanja zemalja zapadnog Balkana

Instrumenti EU za praćenje napretka u Procesu stabilizacije i pridruživanja zemalja zapadnog Balkana su:

Paket proširenja je skup dokumenata koje Evropska komisija izdaje na godišnjoj osnovi, a kojima se određuje okvir za pristupanje država kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja EU. Ovaj paket uključuje strateški dokument za proširenje i izvještaje o napretku, a može sadržavati određene dodatne dokumente.

„**Strategija proširenja i ključni izazovi**“ (Strategija) je jedan od dokumenata iz Paketa proširenja.

Strategijom se daje pregled stanja, navode ključni elementi, odnosno ključni izazovi za narednu godinu, postavlja strateška orijentacija u pogledu politike proširenja, daje vrlo kratak pregled napretka koje su ostvarile države kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje, navodi kako i na koji način će EU nastaviti pružati potporu (tehničku i finansijsku) i na kraju donosi opće preporuke, odnosno stratešku orijentaciju ključnu za održavanje politike proširenja, te zaključke o svakoj državi kandidatkinji i potencijalnoj kandidatkinji.

U Izvještaju za BiH za 2015. Komisija je prvi put nakon niza godina ocijenila kako se BiH vratila na reformski put i započela rješavanje preostalih prioriteta na putu pridruženja Uniji.

Specifičnost Strategije proširenja 2015 je u tome što je prvi put definirana kao srednjoročna strategija za politiku proširenja EU-a koja obuhvaća razdoblje trajanja mandata ove komisije (kraj 2019. godine).

EK je navela da su države obuhvaćene procesom proširenja ostvarile značajan napredak u mnogim oblastima tokom prethodne godine, ali su izazovi s kojima se one suočavaju takvi *da nijedna od njih neće biti spremna pristupiti EU za vrijeme mandata sadašnje komisije*. Time je potvrđen pristup da će svaka država, uključujući i BiH, biti ocijenjena pojedinačno temeljem vlastitih zasluga.

¹⁵ Cilj programa Evropske unije (ranije poznati kao programi Zajednice) je pružanje podrške politikama Evropske unije, te unapređenje saradnje između država članica EU i njihovih građana u različitim oblastima: kulturi, nauci, zaštiti okoline, transportu, energiji, potrošačkoj politici, obrazovanju, zdravstvu, pravosuđu, fiskalnoj i carinskoj politici, itd. Zemljama zapadnog Balkana mogućnost učešća u programima EU otvorena je zaključcima Evropskog vijeća u Solunu iz juna 2003. godine, sa ciljem podrške naporima na putu ka evropskim integracijama, uz razmjenu dobrih praksi, iskustava i znanja, te usvajanje i implementaciju *acquis-a*.

Strategijom je potvrđen pristup temeljnim pitanjima, a to su prioritete poput vladavine prava, temeljnih prava, jačanja demokratskih institucija, uključujući reformu javne uprave, te ekonomski razvoj i konkurentnost. Evropska komisija je također, uz davanje ocjena za svako područje, navela konkretne prioritete koje je neophodno provesti da bi se za naredno izvještavanje dobila što bolja ocjena.

Za BiH je utvrđeno 70 prioriteta. *Direkcija za evropske integracije BiH* je u saradnji s nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti izradila Akcioni plan (AP) za provedbu prioriteta iznesenih u Izvještaju za BiH za 2015. godinu, s tim da će krajnji rok za provedbu prioriteta biti august 2016. godine. Izvještavanje o provedbi prioriteta iz AP-a će se odvijati u okviru priloga institucija u BiH za Izvještaj za BiH za 2016. g. Prioriteti iz AP-a postat će sastavni dio Plana rada Vijeća ministara za 2016. kako bi se osigurala implementacija.

Državni izvještaj (ranije Izvještaj o napretku)³ je dokument kojim Evropska komisija **pruža informacije o napretku** koji je određena država kandidatkinja i potencijalna kandidatkinja za članstvo postigla u ispunjavanju uslova i ciljeva koje je postavila EU, kao i sažetak operativnih mjera koje je potrebno poduzeti na osnovi utvrđenih akcionih planova.

Državni Izvještaj je uobičajeno strukturiran prema kriterijima iz Kopenhagena (1993.), pri čemu se posebna pažnja posvećuje ocjenjivanju napretka zemlje u usklađivanju domaćeg zakonodavstva s EU *acquis-em*. EU pruža smjernice organima vlasti u zemlji BiH u pogledu metodologije za izradu Izvještaja o napretku.

Napredak države mjeri se na temelju donesenih odluka, usvojenih zakona i provedenih mjera.

Ovakav pristup osigurava jednak tretman u svim izvještajima i omogućava objektivnu procjenu. Izvještaj se temelji na dostavljenim podacima dotične države kandidatkinje-potencijalne kandidatkinje, država članica Unije, izvještaja Evropskoga parlamenta, te podataka koje dostavljaju međunarodne i OCD.

Evropska komisija svake godine objavljuje ovaj Izvještaj, a dostavlja ga Vijeću EU i Evropskom parlamentu te dotičnoj zemlji. Evropski parlament svake godine donosi Rezoluciju o Izvještaju o napretku Evropske komisije za Bosnu i Hercegovinu.

Vladavina prava je osnovna vrijednost na kojoj počiva EU i nalazi se u središtu procesa pristupanja i izvještaja o napretku. Zemlje koje teže da se pridruže Uniji moraju uspostaviti i podsticati još od rane faze dobro funkcionisanje osnovnih institucija neophodnih za obezbjeđivanje vladavine prava.

Vladavina prava nije samo osnovno demokratsko načelo, već je ključna za stabilno poslovno okruženje, pružanje pravne sigurnosti privrednim subjektima, podršku potrošačima i podsticanje investicija, zapošljavanja i rasta.

Jačanje vladavine prava je i dalje ključan izazov za većinu zemalja obuhvaćenih procesom proširenja, naročito u smislu poboljšanja funkcionisanja i nezavisnosti pravosuđa koje se i dalje podriva primjerima selektivne pravde i političkim uticajem na rad sudskih organa.

Kako bi EU pratila napredak BiH u području vladavine prava kreirala je poseban instrument za BiH poznat pod nazivom „**Strukturirani dijalog o pravosuđu**“. Ovaj instrument treba da obezbjedi i kvalitetnu pripremu pravosudnih i izvršnih organa BiH da u zahtjevnijoj fazi pristupanja nakon sticanja kandidatskog zahtjeva odgovore na poglavlja 23. i 24. a.c. kojim EU počinje pregovore o pristupanju sa zemljama zapadnog Balkana. (**uključivanje OCD u proces monitoringa rada pravosudnih organa kroz vođenje i praćenje postupaka u vezi sa diskriminacijom, nasilja na osnovu spola i sl**).

Strukturirani dijalog o pravosuđu uspostavljen je kako bi se postigao kompromis o reformi pravosuđa na državnom nivou. U Izvještaju EK-a za BiH za 2015. ističe se da uprkos pozitivnim pomacima odluka Narodne skupštine RS-a o održavanju referenduma o pravosuđu nije u skladu s preuzetim pisanim obavezama predstavnika vlasti BiH iz februara 2015. g.

U državnom Izvještaju kojim se mjeri napredak posebna pažnja posvećena je razvoju civilnog društva u BiH jer osnaženo civilno društvo je ključna komponenta svakog demokratskog sistema i institucije ga kao takvog trebaju prepoznati i tretirati. Na žalost u BiH još nema nikakvih pomaka ka formalizovanju političkog dijaloga između Vijeća ministara i drugih institucija i civilnog društva. OCD u BiH do sada su aktivno bile uključene u proces izrade Alternativnog Izvještaja o napretku i time se uključile u zagovaranje u procesu evropskih inetgracija.

OCD nastoje povećati svoje kapacitete za praćenje procesa integracije u EU i uspostaviti dijalog o Reformskoj agendi i drugim procesima i mehanizmima pridruživanja sa EU i vlastima u cijeloj zemlji.

OCD se zalažu da se konačno pristupi izradi i usvajanju strategije za uspostavljanje mehanizama redovne saradnje i koordinacije između BiH institucija i civilnog društva na sektorskom nivou na putu ka EU.

EU je u decembru 2014. godine započela **novi pristup prema BiH**, koji predviđa novi redoslijed uslova kako bi zemlja napredovala ka EU i riješila preostale društveno - ekonomske izazove sa kojima se suočava.

Ovo je dovelo do stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) između Bosne i Hercegovine i Evropske unije. SSP je zamijenio Privremeni sporazum (PS) koji je bio na snazi od 2008. godine.

Organi vlasti u BiH su u julu 2015 usvojili *Reformsku agendu* koja ima za cilj da riješi probleme teške društveno-ekonomske situacije i unaprijedi reformu pravosuđa i javne uprave, te potpomogne dalji napredak zemlje. Da bi EU uzela u razmatranje zahtjev za članstvo BiH neophodan je značajan napredak u sprovođenju Reformske agende.

Intenziviranju političkog i ekspertnog radnog dijaloga s EU-om krajem 2015. naročito je doprinijela uspostava zajedničkih tijela BiH i EU-a u skladu s odredbama SSP-a: Vijeća, Odbora i Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje.

Redovan politički dijalog BiH i EU-a na najvišem ministarskom nivou odvija se unutar Vijeća koje treba da redovno provjerava, u pravilu jednom godišnje, način na koji BiH provodi Sporazum (SSP) i način na koji usvaja i provodi zakonodavne, administrativne, institucionalne i ekonomske reforme.

Tokom prvog sastanka Vijeća izneseni su jasni politički stavovi podrške BiH kako bi se održao pozitivan momentum reformi. Prvi sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje je označio početak provedbe SSP-a na tehničkom nivou. Svrha sastanka je bila da se ispita ostvareni napredak i utvrde preostali izazovi za BiH u prepristupnom procesu, posebno u kontekstu Izvještaja Evropske komisije o BiH za 2015.

Delegacija Evropske unije u BiH i Kancelarija specijalnog predstavnika Evropske unije (EURS)

Delegacija Evropske unije u BiH ustanovljena je u julu 1996. godine, tada pod nazivom Delegacija Evropske komisije. Nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora u decembru 2009. godine, njen naziv je promijenjen u Delegacija Evropske unije u BiH¹⁶.

U skladu sa odlukom Vijeća EU iz jula 2011, ovlaštenja i nadležnosti specijalnog predstavnika EU (EURS) i šefa Delegacije Evropske unije obavlja jedna osoba.

Od septembru 2011. godine, Delegacija EU i Kancelarija EURS zajedno funkcionišu kao „jedan glas“ na terenu.⁴

Delegacija EU u BiH djeluje u okviru službe za vanjske poslove EU na čijem je čelu Visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku, koji istovremeno obavlja i funkciju potpredsjednika Evropske Komisije.

Uloga Delegacije u BiH prvenstveno je usmjerena na:

- predstavljanje, objašnjavanje i primjenu politike EU;
- analizu i izvještavanje o politikama i kretanjima u zemlji i
- vođenje pregovora u skladu sa njenim mandatom.

Delegacija EU u BiH promovira interese EU koji su ugrađeni u zajedničkim politikama koje, između ostalog, obuhvataju spoljne poslove i bezbjednosna pitanja, trgovinu, poljoprivredu, ribarstvo, životnu sredinu, saobraćaj, zdravstvo i bezbjednost. Igra ključnu ulogu u realizaciji spoljne finansijske pomoći EU. Ova pomoć odnosi se na sredstva koja se dodjeljuju iz Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA).

Delegacija EU održava redovne koordinacijske sastanke sa zemljama članicama EU kako bi razmijenili politička gledišta i kako bi usmjerila koherentnu i komplementarnu pomoć EU i država članica za BiH.

Delegacija EU saraduje s ostalim donatorima kroz svoje redovno učešće na sastancima Foruma za koordinaciju donatora, koje Ministarstvo Finansija i Trezora (MFT) organizuje dva do tri puta godišnje. Osim toga, u sektorima pravosuđa i borbe protiv korupcije, u kojima je EU glavni donator, češće se organizuju koordinacijski sastanci donatora po sektorima, a saradnja sa UN-ovim organizacijama i međunarodnim finansijskim institucijama na zajedničkim projektima u BiH je veoma bliska.

Kancelarija specijalnog predstavnika Evropske unije

Specijalni predstavnik Evropske unije (EURS) dobio je mandat od Vijeća Evropske unije da radi na jačanju političke podrške EU ciljevima njene politike u BiH:

„Napredovanje BiH u Procesu stabilizacije i pridruživanja, sa ciljem ostvarivanja stabilne, održive, miroljubive i multinacionalne BiH, koja potpuno i miroljubivo saraduje sa svojim susjedima u regionu”.

EURS daje savjete i podršku u političkom procesu institucijama na svim nivoima, sa ciljem obezbjeđivanja veće dosljednosti i koherentnosti svih političkih, ekonomskih i evropskih prioriteta – naročito u domenu vladavine prava i reforme sektora bezbjednosti.

EURS je nadležan za koordinaciju komunikacije EU sa javnošću u BiH i učešće u daljim kretanjima u domenu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

¹⁶ Vidjeti bliže: http://europa.ba/?page_id=477

Delegacija Europske unije i Ured specijalnog predstavnika Europske unije (EUSR) upošljavaju 154 uposlenika, (43 strana i 111 državljana BiH).

Pored kabineta Šefa Delagacije i Specijalnog predstavnika EU tu su i slijedeće organizacione jedinice: Politički odjel, Pravna služba, Odjel za vladavinu prava, Odjel za komunikacije, Odjel operacija, Odjel za ugovore, finansije i reviziju te administrativni uredi Delegacije Europske unije i EUSR-a.

Politički odjel (EUSR);
Odjel za politička i ekonomska pitanja (Delegacija Europske unije);
Pravna službe (EUSR);
Odjel za saradnju (Delegacija Europske unije);
Pododjel I (Pravosuđe i unutarnji poslovi, reforma javne uprave);
Pododjel II (Ekonomski razvoj, prirodni resursi, infrastruktura);
Pododjel III (Socijalni razvoj, civilno društvo i prekogranična saradnja);
Regionalni ured u Banja Luci (Delegacija Europske unije) ;
Odjel za komunikacije i glasnogovornik Delegacije Europske unije i EUSR-a;
Odjel za finansije, ugovore i reviziju (Delegacija Europske unije) ;
Odjel za vladavinu prava;
Odjel za finansije i administraciju EUSR-a;
Odjel za administraciju (Delegacija Europske unije).

Evropska služba za vanjsko djelovanje (EEAS) pomaže visokomu predstavniku EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku. Tu dužnost trenutno obavlja Federica Mogherini. Ujedno osigurava i dosljednost i koordiniranost vanjskoga djelovanja EU.

Uloga organizacija civilnog društva (OCD) u procesima evropskih integracija?

OCD imaju važnu ulogu u izradi i primjeni politika, posebno u okviru procesa evropskih integracija. Važnost saradnje sa civilnim društvom je istaknuta uvođenjem člana 11 u Lisabonski ugovor Evropske unije u kojem se navodi važnost civilnog dijaloga kao i uslovljavanje od strane EU za države zapadnog Balkana da podstaknu ovaj dijalog na način da civilno društvo vrši svoju ulogu u ovom procesu i da poveća nivo demokratskog predstavljanja društva.

U zemljama obuhvaćenim procesom proširenja (BiH) OCD trebaju imati snažniju ulogu, kao i podsticajnije i povoljnije okruženje koje podržava njihov razvoj. To je neophodno kako bi se povećala politička odgovornost i podstaklo bolje razumijevanje reformi vezanih za pridruživanje.

Da bi se politički lideri podstakli da nastave sa snažnim provođenjem neophodnih reformi, od suštinskog je značaja da građani razumiju koristi koje je EU već donijela i može donijeti regionu.

Djelotvorno obavještavanje o tome kako funkcioniše proces proširenja i kakav uticaj ima na živote građana i dalje je od suštinskog značaja za osiguranje podrške javnosti. To zahtjeva zajedničke napore EU i njenih država članica, kao i vlada i civilnog društva u zemljama obuhvaćenim procesom proširenja.

U BiH učešće civilnog društva u procesu evropskih integracija razvija se u dvije platforme:

- saradnja civilnog društva sa institucijama EU i
- saradnja civilnog društva sa lokalnim institucijama.

Instrumenti saradnje između organizacija civilnog društva (OCD) i institucija EU u u BiH

Instrumenti saradnje između organizacija civilnog društva (OCD) i institucija EU u u BiH su:

- U okviru Dijaloga o Procesu stabilizacije i pridruživanja (OCD) nadgledaju reforme u BiH i proces približavanja EU. U okviru političkog dijaloga, OCD svake godine imaju mogućnost da predstave svoju procjenu i zabrinutost o poslednjim zbivanjima, bazirajući se na oblast njihove stručnosti, dok predstavnici EK-a ova pitanja i probleme pokreću zvanično tokom službenih plenarnih sastanaka između EK-a i bh vlasti.
- Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR) je glavni instrument Evropske Komisije za podršku civilnog društva i ovaj se instrument primenjuje u BiH.
- EU finansira izgradnju kapaciteta građanskog društva kako bi ih osposobili da učestvuju u dijalogu o javnim politikama. Kroz ovaj projekat, za čije potrebe se izdvajaju značajna sredstva, nastoji se ojačati sektor građanskog društva i učiniti djelotvornim partnerom vlasti. Inicijative građanskog društva potpomažu se kako iz državnih IPA programa, tako i iz drugih izvora poput Evropske inicijative za demokratiju i ljudska prava.
IPA – predpristupni program pomoći (IPA) je instrument Evropske komisije koji ima za cilj tehničku asistenciju državama zapadnog Balkana. U zadnje vreme, OCD se konsultuju i tokom programiranja Indikativnog dokumenta za višegodišnje planiranje (MIPD).
- Izveštaj o napretku–Delegacija Evropske unije poziva OCD-a da komentarišu pripremu Izveštaja o napretku kao i da pošalju svoje zapažanja i priloge direktno Delegaciji Evropske unije o oblastima njihove ekspertize.

Glavni instrumenti vlasti u BiH otvoreni za učešće OCD-a u procesu pridruživanja

Zajednička komisija za evropske integracije PS BiH razmatra pitanja koja se odnose na raspravu o općim pitanjima koja su u vezi s evropskim integracijama, praćenje izvršavanja prava i obaveza BiH proizašlih iz međunarodnih ugovora koji se odnose na Vijeće Evrope te između ostalog:

- analiziranje posljedica integracijske strategije za Bosnu i Hercegovinu i pripremanje sveobuhvatnih izvještaja;
- razmatranje planova, programa, izvještaja i informacija o Procesu stabilizacije i pridruživanja EU
- saradivanje s institucijama u Bosni i Hercegovini (posebno s Direkcijom za evropske integracije), institucijama EU i drugih zemalja u vezi s pitanjima integracije;
- prezentacije istraživanja javnog mišljenja o pitanjima integracije; prikupljanje pohranjivanje i sistematsko prezentiranje članovima Komisije informacija u vezi s EU;
- korištenja dodijeljenih sredstava EU;
- održavanje javnog saslušanja u vezi s pitanjima evropskih integracija radi prikupljanja mišljenja predstavnika civilnog društva, nevladinih organizacija, intelektualaca, kao i vladinih i nevladinih eksperata u određenim oblastima¹⁷.

Pored ove Komisije, još i Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova PSBiH i Zajednička Komisija za ljudska prava¹⁷, su važni mehanizmi za eventualno zagovaranje OCD u procesima evropskih integracija za različita pitanja ljudskih prava, **naročito u postupku usklađivanja zakonodavstva sa EU zakonodavstvom. Zaključci ili preporuke koje se u tom smislu donose mogu doprinijeti usvajanju odgovarajućeg zakonodavstva.**

¹⁷ Vidjeti bliže: <https://www.parlament.ba>

Direkcija za evropske integracije (DEI) je stalno, samostalno i stručno tijelo Vijeća ministara BiH. Direkcija obavlja poslove koji se odnose na usklađivanje aktivnosti organa vlasti u BiH, te nadzor nad provođenjem odluka koje donose nadležne institucije u BiH, a koje se odnose na aktivnosti potrebne za evropske integracije.

Direkcija ima ulogu glavnog koordinatora procesa evropskih integracija na nivou države (tzv. horizontalna koordinacija) i između državnih institucija i entiteta (tzv. vertikalna koordinacija).

Između ostalog, DEI koordinira i finansijsku pomoć Evropske unije, a direktor Direkcije je ujedno i Državni koordinator za IPA-u, (NIPAK) odnosno pretprijetnu pomoć. DEI BiH - Sektor za koordinaciju pomoći od strane EU zadužen je za koordinaciju programa pomoći Evropske unije, koja se tiče prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje i njihove afirmacije u državnim institucijama, entitetima, kantonima, Brčko distriktu BiH, regionalnim razvojnim agencijama, lokalnoj upravi i predstavnicima civilnog društva u BiH.

Direkcija izrađuje različite informacije, analize, izvještaje i strateške dokumente neophodne za proces integrisanja. Takođe, Direkcija za evropske integracije ima i značajnu ulogu u promociji procesa integrisanja i informisanju javnosti o tome šta on podrazumijeva i od čega se sastoji.¹⁸

Rodna ravnopravnost u Evropskoj uniji

Evropska unija temelji se na skupu vrijednosti, među kojima je i ravnopravnost koja promiče jednakost žena i muškaraca. Ti ciljevi sadržani su i u članu 21. Povelje o temeljnim ljudskim pravima. Osim toga, članom 8. UFEU-a¹⁹, EU se daje zadatak da svim svojim aktivnostima uklanja nejednakosti i promiče ravnopravnost muškaraca i žena, što je poznato kao „rodno osviještena politika”.

U izvaji br. 19 priloženoj Završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je usvojen Ugovor iz Lisabona Unija i države članice obvezale su na „suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji kako bi spriječile i kaznile ta kaznena djela te poduprle i zaštitile žrtve”.

Pravna osnova

Načelo da bi muškarci i žene trebali primati jednaku plaću za jednak rad sadržano je u evropskim ugovorima od 1957. godine (danas: član 157. UFEU-a). Osim toga, u skladu s članom 153. UFEU-a EU može djelovati u širem području jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada.

U tom okviru članom 157. UFEU-a također se odobrava poduzimanje pozitivnih mjera za osnaživanje žena. Osim toga, člankom 19. UFEU-a omogućuje se donošenje zakona za borbu protiv svih oblika diskriminacije, uključujući spolnu diskriminaciju. Zakonodavstvo za borbu protiv trgovine ljudima, prije svega ženama i djecom, doneseno je na temelju članaka 79. i 83. UFEU-a, a sredstvima Programa o pravima, jednakosti i građanstvu financiraju se, među ostalim, mjere kojima se doprinosi iskorjenjivanju nasilja nad ženama na temelju članka 168. UFEU-a.

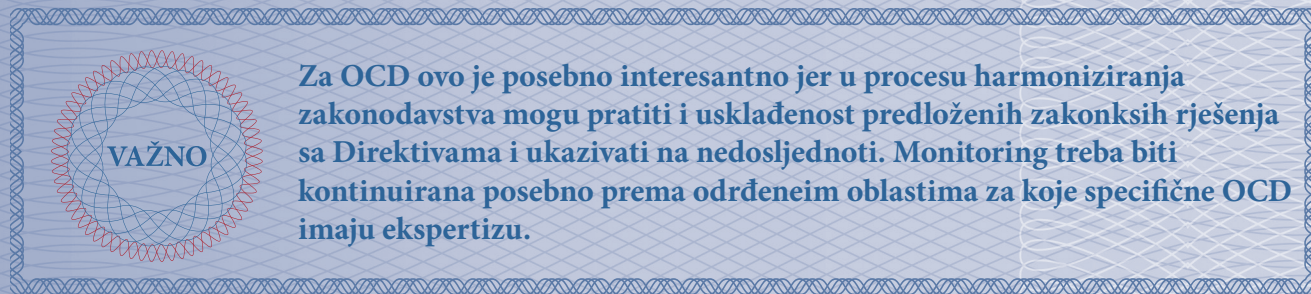
Zakonodavstvo jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u EU

U evropsko zakonodavstvo u užem smislu spadaju Direktive – to su zakonodavni akti kojim se utvrđuje cilj koji sve države članice EU-a moraju ostvariti. Međutim, svaka država samostalno odlučuje o načinu na koji će ostvariti taj cilj.

To znači da Direktive obavezuju države članice da ih ugrade u domaća zakonodavstva u određenom vremenskom roku, ali je svakoj zemlji dopušteno da izabere način primjene Direktive. Svaki novi zakon koji bi zemlja članica željela usvojiti ne smije biti u suprotnosti sa bilo kojom od direktiva, a zemlja članica može biti podvrgnuta sudskom nadzoru i kazni.

¹⁸ Vidjeti bliže: <http://www.dei.gov.ba>

¹⁹ Vidjeti bliže « Ugovor o funkcionisanju Evropske unije(UFEU) » <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

Za OCD ovo je posebno interesantno jer u procesu harmoniziranja zakonodavstva mogu pratiti i usklađenost predloženih zakonskih rješenja sa Direktivama i ukazivati na nedosljednosti. Monitoring treba biti kontinuirana posebno prema održanim oblastima za koje specifične OCD imaju ekspertizu.

Zakonodavstvo EU-a, uglavnom doneseno u okviru redovnog zakonodavnog postupka, obuhvaća:

- **Direktivu kojom se države članice obvezuje na postupnu provedbu načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti²⁰;**
- **Direktivu o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih radnica te radnica koje su nedavno rodile ili doje²¹;**
- **Direktivu o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavi robe, odnosno pružanju usluga²²;**
- **Direktivu o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada. U Direktivi su definirani pojmovi izravne i neizravne diskriminacije, uznemiravanja i spolnog uznemiravanja. Njome se također potiče poslodavce da poduzmu mjere za sprečavanje spolnog uznemiravanja te postrože sankcije za diskriminaciju, a u državama članicama predviđa se osnivanje tijela zaduženih za promicanje jednakog postupanja prema ženama i muškarcima. Parlament trenutačno traži reviziju te Direktive koja bi obuhvatila odredbe o jednakoj plaći te je usvojio provedbeno izvješće na temelju nekoliko studija koje je naručila Europska parlamentarna služba za istraživanje (EPRS)²³;**
- **Direktivu u kojoj su utvrđeni ciljevi za primjenu načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni, između ostalog u poljoprivredi, i zaštitu samozaposlenih žena za vrijeme trudnoće i majčinstva²⁴;**
- **Direktivu o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava²⁵. Tom je Direktivom zamijenjena Okvirna odluka Vijeća 2002/629/PUP i predviđeno usklađivanje sankcija za trgovinu ljudima u svim državama članicama, kao i mjere potpore žrtvama, a države članice pozvane su da „razmatraju poduzimanje mjera kako bi se kao kazneno djelo kažnjavalo korištenje usluga čiji je predmet iskorištavanje, uz znanje da je osoba žrtva „trgovanja ljudima” radi smanjivanja potražnje. Njome je također osnovan Ured koordinatora EU-a za suzbijanje trgovanja ljudima.**
- **Direktivu o uspostavljanju europskog naloga za zaštitu čiji je cilj zaštititi osobu „od kaznenog djela druge osobe koje bi moglo ugroziti njezin život, fizički ili psihički integritet, dostojanstvo, osobnu slobodu ili seksualni integritet” i omogućiti nadležnom tijelu druge države članice da nastavi štiti tu osobu na svom teritoriju. 26Ta je Direktiva dopunjena Uredbom (EU) br. 606/2013 od 12. 06 2013. o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima, kojom se jamči priznavanje tih mjera za građane u cijeloj Europskoj uniji;**
- **Direktivu o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela²⁷ te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP.**

20 Vidjeti bliže: Direktivu br. 79/7/EEZ od 19. 12.1978.

21 Vidjeti bliže: Direktivu br.92/85/EEZ od 19. 10. 1992.

22 Vidjeti bliže: Direktivu br. 2004/113/EZ od 13. 12. 2004.

23 Vidjeti bliže: Direktivu br.2006/54/EZ od 05.07. 2006.

24 Vidjeti bliže: Direktivu br. 2010/41/EU od 07.07 2010.

25 Vidjeti bliže: Direktivu br.2011/36/EU od 05. 04 2011.

26 Vidjeti bliže: Direktivu br.2011/99/EU od 13. 12. 2011.

27 Vidjeti bliže: Direktivu br.2012/29/EU od 25. 10. 2012.

VAŽNO

Dijalog s nevladinim organizacijama – evropsko zakonodavstvo poziva državu na promociju načela ravnopravnog tretmana kroz dijalog sa nevladinim organizacijama koje imaju legitiman interes u borbi protiv diskriminacije.⁶

Napredak u sudskoj praksi Suda Europske unije

Sud Europske unije ima važnu ulogu u promicanju ravnopravnost muškaraca i žena. Među najznačajnijim presudama su:

- **presuda u predmetu Defrenne II od 08.04.1976.** Sud je uvažio izravni učinak načela jednake plaće za muškarce i žene te presudio da se to načelo ne odnosi samo na postupanje javnih tijela već i na sve ugovore kojima se kolektivno regulira plaćeni rad²⁸;
- **presuda u predmetu Bilka od 13. 05 1986.** Sud je presudio da mjera kojom se zaposlenike s nepunim radnim vremenom isključuje iz strukovnog mirovinskog sustava predstavlja „neizravnu diskriminaciju” te da je u suprotnosti s prijašnjim člankom 119. ako je njome pogođen mnogo veći broj žena nego muškaraca, osim ako se može dokazati da se to isključenje temelji na objektivno opravdanim razlozima koji nisu povezani ni s kakvom vrstom diskriminacije na temelju spola²⁹;
- **presuda u predmetu Barber od 17. 09 1990.** Sud je odlučio da se sve vrste strukovne mirovine smatraju plaćom u smislu članka 119. te se stoga na njih odnosi načelo jednakog postupanja. Sud je presudio da bi muškarci trebali moći ostvarivati svoja prava na mirovinu ili obiteljsku mirovinu u istoj dobi kao i njihove kolegice³⁰;
- **presuda u predmetu Marschall od 11. 11. 1997.** Sud je proglasio da zakoni Zajednice ne isključuju nacionalno pravilo prema kojem, ako je u nekom sektoru broj žena manji od broja muškaraca, prednost u napredovanju treba dati kandidatkinjama („pozitivna diskriminacija”), pod uvjetom da ta prednost nije zajamčena automatski, da se muškim kandidatima jamči razmatranje napredovanja i da im nije unaprijed onemogućeno prijavljivanje za napredovanje³¹;
- **presuda u predmetu Test Achats od 01.03. 2011** Sud je proglasio nevažećim član 5. Stava 2. Direktive 2004/113/EZ jer je u suprotnosti s načelom jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pristupu i nabavi robe, odnosno pružanju usluga. U skladu s time, pri određivanju premija i naknada osiguranja i za muškarce i za žene mora se primjenjivati isti sustav aktuarskog izračuna.

Najnovije mjere EU u području ravnopravnosti muškaraca i žena

Višegodišnji financijski okvir (VFO 2014. – 2020.)³² i Program o pravima, jednakosti i građanstvu.

Programom o pravima, jednakosti i građanstvu financiraju se projekti za ostvarivanje jednakosti spolova i iskorjenjivanje nasilja nad ženama (član 4.)³³.

Za 2016. godinu u okviru proračunske linije pod nazivom “Promicanje nediskriminacije i jednakosti” na raspolaganju su odobrena sredstva za preuzimanje obveza u iznosu od 33 546 000 EUR te sredstva za plaćanja u iznosu od 23 000 000 EUR, što je znatno povećanje u plaćanjima u odnosu na 2015. i znači da se ostvaruje napredak u provedbi tog programa. Osim toga dodijeljena su sredstva u iznosu 25 306 000 EUR kako bi se, između ostalog, doprinijelo zaštiti žena i suzbijanju svih oblika nasilja nad njima.

28 Vidjeti bliže: (predmet C-43/75)

29 Vidjeti bliže: (predmet C-170/84)

30 Vidjeti bliže: (predmet C-262/88)

31 Vidjeti bliže: (predmet C-409/95)

32 Vidjeti bliže: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_hr.htm

33 Vidjeti bliže: (Uredba br. 2013/1328)

Evropski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)

U decembru 2006. Evropski parlament i Vijeće osnovali su **Evropski institut za ravnopravnost spolova**³⁴, čija je zadaća doprinijeti promicanju ravnopravnosti spolova i osnažiti ta nastojanja, uključujući uvođenje načela rodne osviještenosti u sve politike EU-a i država članica. Institut se također bori protiv spolne diskriminacije i podiže razinu svijesti o jednakosti spolova pružanjem tehničke pomoći europskim institucijama, što obuhvaća prikupljanje, analiziranje i širenje informacija i metodoloških instrumenata.

Ženska povelja, Strategija i Akcioni plan za rodnu ravnopravnost (2016. – 2019.)

EK je marta 2010. usvojila Žensku povelju u cilju boljeg promicanja jednakosti žena i muškaraca u Europi i svijetu³⁵.

Vijeće Evropske unije je 26. oktobra 2015. usvojilo „**Akциони plan za rodnu jednakost za razdoblje 2016. – 2020.**“ na osnovi zajedničkog dokumenta Evropske komisije i Europske službe za vanjsko djelovanje na temu „Rodna jednakost i osnaživanje žena: Promijeniti život djevojčica i žena uz pomoć vanjskih odnosa EU-a 2016. – 2020.

U novom akcijskom planu za rodnu jednakost naglašena je „*potreba za ostvarenje potpunog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda žena i djevojčica, za postizanje rodne ravnopravnosti i za jačanje položaja žena i djevojčica*“.

Evropski parlament je u januaru 2016. usvojio Rezoluciju o novoj strategiji za rodnu jednakost za razdoblje 2016. – 2019.³⁶

Strategija je usmjerena na sljedećih pet prioriternih područja:

- **povećanje sudjelovanja žena na tržištu rada i jednaka ekonomska neovisnost;**
- **smanjenje razlike u plaćama, zaradi i mirovinama između spolova i time borba protiv siromaštva među ženama;**
- **promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca u donošenju odluka;**
- **borba protiv rodno uvjetovanog nasilja, zaštita žrtava i pružanje potpore žrtvama;**
- **promicanje rodne jednakosti i prava žena diljem svijeta.**

34 Sjedište Evropskog instituta za jednakost spolova je u Vilniusu- Litvanija.

35 Vidjeti bliže: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:em0033>

36 Rezolucija Evropskog parlamenta o novoj strategiji za prava žena i jednakost spolova u Europi nakon 2015. (2016/2526(RSP)) .

Literatura

1. Edgar Morin - „Kako misliti Europu“;
2. Jan Patočka - „Europa i posteuropsko doba“;
3. Ugo Vlaisavljević - „Fenomenološka konstitucija Evropske zajednice“;
4. Dr. Zlatko Stefanović - „Pravo Evropske unije“;
5. P.S.R.F.Mathijsen - „A Guide to European Union Law“;
6. Wayne Sandholtz and Alec Stone Swext - „European Integration and Supranational Governance“;
7. Radoslav Stojanović - „Spoljna politika EU“;
8. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Bosne i Hercegovine, sa druge strane;
9. Okvirni sporazum o pravilima saradnje za provedbu finansijske podrške Evropske komisije BiH u okviru Instrumenta za pretprijetupnu pomoć (IPA);
10. Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH;
11. Zakon o zabrani diskriminacije u BiH ;
12. Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine;
13. Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine;
14. Ugovor o Evropskoj uniji ; 1992. Maastricht ;
15. Schengenski sporazum ;1995. ;
16. Ugovor iz Amsterdama ;1997.;
17. Ugovor iz Nice; 2000.;
18. Lisabonski ugovor ;2004. ;
19. « Ugovor o funkcionisanju Evropske unije(UFEU) » ;
20. »Strategija proširenja i ključni izazovi 2014-15. {SWD(2014) 301 konačni} » ;
21. Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu za 2015. ;
22. Ženska povelja u cilju boljeg promicanja jednakosti žena i muškaraca u Europi i svijetu
23. Program o pravima, jednakosti i građanstvu u EU
24. EC Akcijski plan za rodnu jednakost za razdoblje 2016.;
25. Programi Evropske unije/ Zajednice;
26. http://europa.ba/wpcontent/uploads/2015/11/20151110_report_bosnia_and_herzegovina.pdf;
27. http://europa.ba/?page_id=477;
28. <https://www.parlament.ba/>;
29. <http://www.predsjednistvobih.ba/>;

30. <http://www.dei.gov.ba;>
31. <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf;>
32. [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-13-1004_hr.htm;](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_hr.htm;)
33. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:em0033;>
34. [http://www.europarl.europa.eu/;](http://www.europarl.europa.eu/)
35. [http://arsbih.gov.ba/;](http://arsbih.gov.ba/)
36. <http://vpi.ba/bs/naslovna-strana;>
37. Uredba o uspostavi IPA II usvojena je 11. marta 2014. god. (puni nazivi: Uredba (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. marta 2014. o uspostavi Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA II), Službeni list Evropske unije L 77, 15.3.2014., str. 11–26;
38. **Uredba (EU) br. 236/2014** Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. 03.2014. o utvrđivanju zajedničkih pravila i postupaka za provedbu instrumenata Unije za financiranje vanjskog djelovanja EU . ;
39. Uredba Vijeća (EC) 2666/2000, od 2000 .;
40. Uredba Vijeća (EC) No 1085/2006 od jula 2006;
41. Direktiva br. 79/7/EEZ od 19. 12.1978.;
42. Direktiva br.92/85/EEZ od 19. 10. 1992.;
43. Direktiva br. 2004/113/EZ od 13. 12. 2004.;
44. Direktiva br.2006/54/EZ od 05.07. 2006.;
45. Direktiva br. 2010/41/EU od 07.07 2010.;
46. Direktiva br.2011/36/EU od 05. 04 2011.;

Jasminka Ajanović

Diplomirana pravica i magistrica nauka u oblasti evropskih studija - University of Bologna i The London School of Economics i CES University. Zasnih petnaest godina radnog iskustva angažovana na poslovima procesa evropskih integracija kroz praćenje i koordinaciju Procesu stabilizacije i pridruživanja BiH EU. S pozicije zamjenika glavnog pregovarača direktno učestvovala u procesu pregovaranja i zaključivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU.

U dokumentu (knjizi) „Strategija integrisanja BiH u EU“, autorica poglavlja „Politički sistem BiH-neophodne izmjene i usklađivanje ustavnog sistema BiH sa zahtjevima procesa evropskih integracija“

Tijekom rada u Misiji BiH pri EU u Briselu (2012-2015) pratila i analizirala prioritete vanjske politike BiH u oblasti evropskih integracija i reakcije u Evropskoj uniji te širem međunarodnom okruženju .

Učestvovala u pregovorima između BiH i EU radi zaključivanja Protokola uz Privremeni sporazum/SSP o trgovini i trgovinskim pitanjima, da bi se uzelo u obzir pristupanja Hrvatske EU.

Kvinna till Kvinna

**PRAVA
ZA SVE**

PRAVA ZA SVE je BiH organizacija civilnog društva koja se bavi zaštitom i zagovaranjem ljudskih prava u cilju stvaranja pravednog i demokratskog društva zasnovanog na principima ljudskih prava. PRAVA ZA SVE traži odgovornost države za poštovanjem, zaštitom i ostvarenjem ljudskih prava za sve; traži pravdu za žrtve kršenja ljudskih prava; promovira jednake mogućnosti za sve, bez obzira na spol ili rod, onesposobljenje, rasu ili status manjine, spolnu ili rodnu orijentaciju, ili bilo koju drugu razliku; podržava razvoj vještina i osnaživanje isključenih grupa i zajednica.

Vodič je nastao u okviru projekta: „Progressing Woman’s Rights in EU Accession”.
„This material is completely or partly financed by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) and Kvinna till Kvinna. Sida and Kvinna till Kvinna does not necessarily agree with the opinions expressed. The author alone is responsible for the content“